

טעם מצוות הייבום

אויצה כהאכטה (יאצקא) אהרן שוויץ, א"א, עמ' 11-12)

ה. כתבו הראשונים, שכונת התורה במצות יבום הוא הקמת שם לאחיו, הנעשה על ידי הזרע שיוולד להם או על ידי עצם קיחת היבמה לאשה וירושת נכסיו (ה).

ו. כתבו הקדמונים שיש במצות היבום תיקון גדול לנפש המת (ו).

ה. הנה כך משמע מפשטות הפסוקים דפרשת יבום כי תצא כ"ה, והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת, וכן משמעות הכתוב דמאן יבמי להקים לאחיו שם, וכן משמעות הפסוק בפרשת וישב ל"ח ח' במה שאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבם אותה והקים זרע לאחיק, משמע דיסוד המצוה הוא הקמת שם...

ו. בזוהר ריש פרשת חקת כתב גדול התיקון שיש לנפש המת ע"י היבום, למען יחוס עליו הקב"ה ויקבל נשמתו לעלמא אחרא והגוף ינוח בקבר ... וברבנו בחיי פרשת כי תצא כ"ה ט' כתב, שמצות היבום הוא תועלת גדולה לנפש המת, וידוע, כי תגדל הנאת הנפש כשהיא מתגלגלת במי שהוא קרוב משפחה יותר לפי שיש לו שייכות גדול עמו וכו', וצריך אתה לדעת כי הענין הזה חסד המקום על ישראל כדי שיזכו כל הנפשות לאור באור עליון. ובחינוך מצוה תקצ"ח וז"ל, לפי שהאשה אחר שנשאת לאיש הרי היא כאחד מאבריו, שכן יחייב הטבע מפני מעשה האב הראשון שלוקחה אחד מצלעותיו וממנה בנה לו האל אשה, והאיש הזה שמת בלא בנים יהיה חלק ממנו לזיכרון לו ולמלאות מקומו בעולם לעבודת בוראו, ועוד אין לו זכר בעולם הגופני זולתי זאת האשה שהיא עצם מעצמיו ובשר מבשריו, היה מחסדי האל עליו להקים לו זרע ממנה ע"י אחיו שהוא גם כן כחצי בשרו כדי שיהיה אותו הזרע ממלא מקומו ועובד בוראו תחתיו, ויזכה על ידו בעולם הנשמות ע"כ. ומבואר דהוי תיקון לנשמה שהזרע שיוולד ימלא מקומו ויזכה על ידו בעליית נשמתו. ובאור החיים בראשית מ"ו י"ב כתב, דהייבום מביא חזרת נפשות המתים לעוה"ז...

מאורות הצפ"ח ה'יומי' (כרך ב, עמ' 117)

מבואר ב"זוהר" (פר' וישב קפ"ו, ב), שאדם שלא השאיר צאצאים בעולם, זוכה לאחר מותו לתיקון שלם על ידי היבום, משום שבשעה שאשתו נישאת לאחיו, הקב"ה מגלגל את נפש אותו מת בנפש הבכור שתלד אשתו, ואז באה נפשו אל תיקונה.

רמב"ן (בראשית א, א)

אבל הענין סוד גדול מסודות התורה בתולדת האדם, ונכר הוא לעיני רואים אשר נתן להם השם עינים לראות ואזנים לשמוע.

ריקאטי (בראשית א, א)

ולולי שהדברים אלו צריכים קבלה ובלעדי הקבלה ילך האדם בהם כסומא בארובה, היה נראה לומר כי כל מי שאין לו זרע מאשתו בודאי אינה בת זוגו הנגזרת לו, כד"א [הושע ד, י] הזנו ולא יפרוצו. ולפיכך הותרה לו אשת אחיו שאין לו בנים, כי לא היתה אשת אחיו הנגזרת לו. ובזה יתיישב ספק אחר שהוקשה לי, למה לא נצטוה הייבום רק כשמת ערירי, שמא אף אם יש לו בנים יצטרך ליבום מחמת עונות אחרות, ולפי זה יתיישב כמו שרמזנו.

ספר היינוך (מנצח אקא)

משרשי המצוה, לפי שהאשה אחר שנשאת לאיש הרי היא כאחד מאבריו, שכן יחייב הטבע מפני מעשה האב הראשון שלוקחה אחת מצלעותיו וממנה בנה לו האל אשה, והאיש הזה שמת בלא בנים שיהיו חלק ממנו לזכרון לו ולמלאות מקומו בעולם לעבודת בוראו, ועוד אין זכר לו בעולם הגופני זולתי זאת האשה שהיא עצם מעצמיו ובשר מבשרו, היה מחסדי האל עליו להקים לו זרע ממנה על ידי אחיו שהוא גם כן כחצי בשרו, כדי שיהיה אותו הזרע ממלא מקומו ועובד בוראו תחתיו ויזכה על ידו בעולם הנשמות אשר הוא שם, כמו שידוע דברא מזכה אבא ... והנני עם דעתי שיש במצוה הזאת עיקר גדול וטעם נכון אמתי אצל המקובלים...

פסיקתא צוטרקא (אקא א) בראשית פיקא

ויבם מלשון ויבן, מ"ם משמש בנו"ן, כמו לקץ הימין (דניאל יב יג) הימים, שיבנה ממנה בנים.